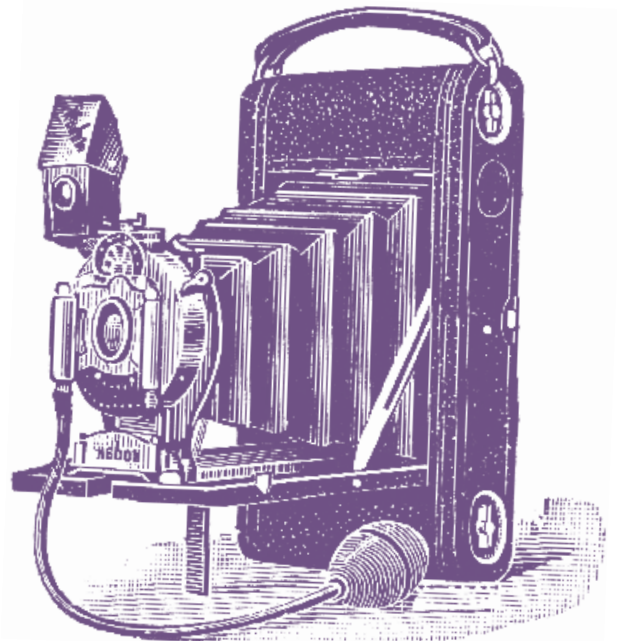

Zinearen historia hasieratik... eta feminismotik

Pasa den urrian ekin zioten. *Hasieratik: zinema feministaren historiak* zikloa martxan jarri zuten Tabakaleran, eta, hilean behin ari dira aztertzen zinemaren sorreratik bertatik emakumeek arte horri egindako ekarpenak. Historia posible bat da, beste hainbesteren artean. Egitasmoaren inguruan hitz egin nahian jo dugu Lur Olaizola Tabakalerako zinema eta ikus-entzunezkoen programaren koordinatzailearengana.

Heer, J. C. Guide to Lucerne (Lucerne, Lucerne: H. Keller's Foreign Printing Office, 1907)

DANELE SARRIUGARTE MOCHALES

Hasieratik: *zinema feministaren historiak* zikloaren abiapuntuaz galdetu, eta hala erantzun digu Lur Olaizolak: “Azken batean, denok dakigu eraikitako narratiba bat dela historia, eta nahi genuke Tabakalerako zine-aretoa horixe izatea, behin eta berriro zinearen historia asma dezakegun leku bat”. Izenburu hori zergatik jarri zioten azaldu digu ondoren: “Guk, kasu hone-tan, ibilbide bat proposatu dugu; ez da historia bakar bat, baina hasieratik hasi nahi genuen”. Eta zein da, bada, hasiera hori? Izen bat aipatu digu Olaizolak: Alice Guy.

“Historia ofizialean kontatzen da [Georges] Méliès-ek egin zuela fikziozko lehen pelikula, baina ez da horrela. 1895. urtean, Lumière anaien lehen proiektzioetako batean, hantxe zegoen Guy, eta proiektzioa ikusi zuenean, konturatu zen zinematografoak bazeukala historiak kontatzeko gaitasuna. Bera izan zen historian fikziozko pelikula bat egin zuen lehen zine-zuzendaria”. *La Fée aux Choux* zuen izena film hark, eta Guyk hiru bertsio egin zituen; lehena, 1896an. Hala, zine-zuzendari aitzindari- es-

kaini zioten zikloaren lehen hitzordua, eta Guyrenarekin batera eman zituzten beste hiru emakume zinegileren film laburrak ere, obra guztien arteko lotura aprobetxatuta: Germaine Dulac-en *La souriante Madame Beudet* (1923) eta *Étude cinématographique sur une arabesque* (1929), Maya Deren-en *At land* (1946) eta Marie Menken-en *Glimpse of the garden* (1962). Aitzindarien ostean, beste hainbeste zine-zuzendari garai-kideren obrak ekarri dituzte, adibidez, Věra Chytilová-ren *Daisies* (1966). Olaizolak nabarmendu duenez, eta sarri gertatzen den moduan, zikloan programatzen ari diren emakume askok ez zuten beren burua feministatzat hartzen, edo, bestela esanda, ez zituzten beren pelikulak ikuspuntu horretatik egin. “Guk, ordea, horixe proposatu dugu: egin dezagun ibilbide hau, eta ibilbide hau bada zinema feministaren ibilbide bat”.

NOLA AUKERATU SAILERAKO FILMAK

Baina... zerk egiten ditu lan horiek feminista? Jo dezagun atzera. Zikloa bera abiatu baino lehen, beste proiektu bat sortu zuten Tabakaleran: programazio

talde ireki bat. Olaizola: “Badago zinera behin eta berriro datorren jendea, baina, askotan, kosta egiten zaigu programatzaileen eta ikusleen arteko muga hori gainditzea, solasaldietan ere. Halako batean, gure buruari galdetu genion ea zer gertatuko zen jendea gonbidatzen bagenuen lan-talde batera eta hor hasten baziren eztabaidatzen zer pelikula ikusi nahi zuten. Proposatzeke espazio eta denbora hori eduki nahi genuen”.

Eta hortxe atera zuten, beraz, gaia mahai gainera: zerk egiten du pelikula bat feminista? “Gauza bat da emakume batek zuzendutako pelikula bat jartzea”, dio Olaizolak, “baina beste gauza bat da pelikula bera feminista bezala irakur daitekeen ala ez, hau da, emakume batek zuzendu dezake pelikula bat, baina zine horrek jarraitu dezake eskemarik edo lengoaiarik klasikoena edo konbentzionalena. Guri gehiago interesatzen zitzai-gun lengoaiak berak puskatzea daraman zamarekin, eta hortik doa gure proposa-mena. Ez dira emakumeek zuzendutako pelikulak”. Ez behintzat hori bakarrik. Pelikulek eurek hausten dituzte ikusleak aurrez espero dituen formak. “Hor dago

MADAME A DES ENVIES Alice Guy fikziozko zineman aitzindaria izan zen. Haren lanen artean artean azpimarratzekoa da 1906ko hau.

DAISIES Věra Chytilovák 1966an zuzendutako lan hau mugarriztat jotzen da Txekiar Errepublikako zinema berriaren jaiotzan.

ALICE GUY izan zen historian fikziozko film bat egin zuen lehen zuzendaria, bat-batean ikusle bezala deseroso sentitzen zarenean”.

LAURA MULVEYk Peter Woollen-ekin batera *Riddles of the Sphinx* zuzendu zuen eta, horretaz gain, Hollywoodeko filmeetan nagusi zen begirada maskulinoa nabarmendu zuen.

BARBARA HAMMER izan zen zinema lesbianoaren aitzindarietako bat. 1988an zuzendu zuen *History of the World According to a Lesbian* ikusteko aukera eman-go du Donostiako zikloak.

gauzak benetan aldatzeko aukera, bat-batean ikusle bezala deseroso sentitzen zarenean”.

BEGIRADA MASKULINOARI PLANTO

Adibide bat emateko eskatu diogu Olai-zolari eta abenduko saioa ekarri du hizpidera. Laura Mulvey eta Peter Woollen-en *Riddles of the Sphinx* (1977) ikusi zuten orduan, eta saio berezia izan zen, gainera. Zikloan, filma ikusi aurretik, hizlari batek aurkeztu ohi du obra, eta Mulvey eta Wollenenari sarrera emateko, pertsona bakarra ez baizik programazio taldeko sei kide agertu ziren. Olai-zolaren esanetan, ez zen izan norabide bakarreko hitzaldi bat: “Izan zen gure arteko elkarriketa bat, ikusleei kontatuz zer nolako erreferenteak, galderak, zalantzak eta eztabaidak ibili genituen filma ikusi eta gero. Publiko egin genuen hori dena, ikusleek gure zalantzak ikusteko eta konpartitzeko”. Olai-zolaren ustez, horrelako gauza txikiengatik da zikloa berezi.

Baina itzul gaitezen harira, merezi du-eta Mulveyri tarte txiki bat eskaintzea. 1973an, artikulu bat argitaratu zuen, *“Visual Pleasure and Narrative Cinema”* (Ikusizko plazera eta zinema narrratiboa), eta sona handia bildu zuen. Olai-zolak laburbildu digu haren ikuspuntuaren muina: “Mulvey zinema iker-tzen hasi zen zinefilo handia zelako, Hollywood klasikoenaren zale porrokatua, eta momentu batean konturatu zen nola errepresentatzen zituzten emaku-

meak zine hartan. Konturatu zen, azken batean, begirada maskulinoarentzako eraikita zeudela film haiek”. Eta zer egin zuen orduan? Bada, horrekin moztu, eta zalantzan jarri. “Horregatik interesatu zitzaigun *Riddles of the Sphinx*, pelikula berak egiten duelako proposamen zinematografiko bat, zinemaren ohiko lengoaia puskatuz”.

Hurrengo hiru hilabeteetako proiektzioak zehaztuta daude eta elkarlanean egingo dira Bartzelonako Films de Dones nazioarteko erakusketarekin

360 graduko plano zirkular asko jarraian ipinita, hala hautsi zuten Mulveyk eta Wollenek ohituta gauden lengoaia. “Askotan ez dira pertsonaien buruak ikusten, oso erritmo arraroa da, ez baita ezer gertatzen, eta, aldi berean, oso begirada horizontala da, ez baitaukazu gauza zuzen bat, baizik eta kamera bat, espazio bat erakusten dizuna pixkana-pixkana,

eta zuk zeuk joan behar duzu hor gertatzen ari dena eraikitzen. Ez da gauza kriptiko bat, ez da gauza ilun bat, baina, ikusle bezala, beste era batean jartzen zaitu”, esplikatu du Olai-zolak.

OTSAILETIK AUERRERA, HAINBAT HITZORDU

Azaldu dizuegu, gutxi-asko, zertan datzan *Hasieratik: zinema feministaren historiak* zikloa. Orain, beraz, hemendik aurrera egingo dituzten hitzorduak aipatzea dagokigu. Lehenik, otsailaren 11n, programazio talde irekiko kideak bilduko dira, arratsaldeko lauetan, Tabakalerako sortzaileen gunean. Jendea animatu du Olai-zolak: “Gogo baldin badaukazue, etorri, horixe baita asmoa: elkartu, hitz egin, pentsatu, batek proposatu dezala gauza bat, besteak beste bat... Ez dago erantzun bakarrik. Gai hauei buruz hitz egiteko gogo, denbora eta espazioa, hori konpartitu nahi dugu”.

Koordinatzailearen arabera, gauza finko eta konkretuak lagungarriak suertatzen dira halako talde irekiek aurrera jarrai dezaten, orokorrean jendeak gogo bai, baina denbora gutxi edukitzen delako. Zentzu horretan, zikloa antolatzea ekarpen positiboa izan da: “Elkarrekin film bat ikusten badugu hilabeteen behin, eta entzuten badugu zer kontatzen digun Selina Robertsonek [ziklora gonbidatu duen hizlarietako bat da Robertson], ba gozamina izango da, eta listo. Gauza txiki bat da, baina oso handia aldi berean”.

TALDE-LANA. Ohikoa izaten den moduan pelikula bakoitza pertsona bakar batek aurkeztu beharrean, programazio talde osoak egin zuen aurkezpena *Riddles of the Sphinx* filmaren emanaldian. Ez da kasualitatea: hasieratik bultzatu dute publikoak programazioan parte hartzea.

Hurrengo hiru hilabeteetako proiektioak zehaztu dituzte jada: elkarlanean antolatu dituzte, Bartzelonako Films de Dones nazioarteko erakusketako kideekin batera. Ibilbide luzea egin du jaialdi horrek, eta iaz haiekin ekindako lankidetzari eutsi dio Tabakalerak aurtien ere. Katalunian asteburu bakarrean erakutsitako filmak hiru hilabeteetan ikusteko aukera izango dugu, beraz, Donostian: otsailean hiru obra emango dituzte: *Soy Cámara*. *La carcajada de la Medusa* (Marta Nieto eta Marga Almirall, 2018), *Older Women and Love* (Camille Billops eta James Hatch, 1987) eta *History of the World According to a Lesbian* (Barbara Hammer, 1988). Martxoan eta apirilean, berriz, bana: *The Gold Diggers* (Sally Potter, 1983) eta *De stilte rond Christine M.* (Marleen Gorris,

“Nahi genuke Tabakalerako zine-aretoa izatea behin eta berriro zinearen historia asma dezakegun leku bat”

LUR OLAIZOLA

1982), hurrenez hurren.

Zikloan izango da bestelako elkarlanik. Iaz jarri zen martxan Tabakalerako zine-eskola, eta hango ikerketa-talde bateko kideak programazio taldearekin batera aritu dira azkenaldian, Olaizolak kontatu digunez. “Zine eskolako ikerketa-talde bateko kideak Cinenova banatzaile feminista ikertzen ari dira, eta, horren harira, erabaki dute Sandra Lahire zinemagilean zentratuko direla. Beraz, seguru asko, zuzendari horrekin lotutako saio bat egingo dugu, agian maiatzean edo ekainean”.

Historiak narratibak direlako, zergatik ez guk kontatu gurea? Hartara, ez dezagun ahaztu, zinemaren sorreratik bertatik aritu direla emakumeak argi-itzalen magia lantzen. ●

blogetan!
BLOG IZARREN BILA

Eman izena!
Lehiaketan parte hartzeko
epea **otsailaren 24a**
arte egongo da zabalik

SARIAK

Bernat Vidal artistaren garaikurra
200 euroko diru txekia
ARGIA kolaboratzeko aukera

azkue
FUNDACIÓN

KATEGORIAK Kultura / Gizartea / Zientzia / Aisia / Politika / Teknologia

blogetan.eus